

Näringsutskottets betänkande

1980/81:58

över propositioner – 1980/81:100 (delvis), 1980/81:130 (delvis), 1980/81:141 och 1980/81:171 – och motioner om exportfrämjande åtgärder och turism

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:100 bilaga 14 (handelsdepartementet) punkt B 1 (exportfrämjande verksamhet) moment 2, punkt B 2 (exportkreditnämnden) och punkt B 3 (Sveriges turistråd),

dels proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning m. m. avsnitten 9 (Åtgärder för att stödja svensk kapitalvaruexport) och 10 (Statsstödd kreditgivning vid leveranser inom landet i vissa fall) samt – helt eller delvis – tre motioner som har väckts med anledning av denna proposition,

dels proposition 1980/81:141 om ökade exportfrämjande åtgärder samt två motioner som har väckts med anledning av denna proposition,

dels proposition 1980/81:171 om export av tjänster från statliga myndigheter och bolag m. m.,

dels – helt eller delvis – tio motioner från allmänna motionstiden år 1981 om exportfrämjande verksamhet och turism.

Propositionerna och motionerna i berörda delar redovisas i det följande.

Upplysningar i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för exportkreditnämnden och för Sveriges turistråd.

Sveriges exportråd, Sveriges industriförbund och Svenska byggnadsentreprenörföreningen samt Nordstjernan AB m. fl. företag har ingivit skrivelser i ärendet.

Arbetsmarknadsutskottet har avgivit yttrande (AU 1980/81:7 y) över ett lagförslag i proposition 1980/81:171 (*bilaga*, s. 31).

Proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 1 i övrigt (moment 1) har behandlats av skatteutskottet i betänkande SkU 1980/81:41.

Proposition 1980/81:100

Under angivna punkter i proposition 1980/81:100 bilaga 14 föreslår regeringen:

B 1. Exportfrämjande verksamhet (s. 22–32)

att riksdagen

2. till Exportfrämjande verksamhet för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 138 350 000 kr.

B 2. Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster (s. 32–37)

att riksdagen

1. medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 67 000 milj. kr., varav 14 000 milj. kr. liksom tidigare reserveras för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling och för garantigivning vid särskilt samhällsintresse,

2. godkänner att den rörliga kredit i riksgäldskontoret som ställts till EKN:s förfogande för att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten, enligt de riktlinjer föredragande statsrådet tidigare har förordat, uppgår till 800 milj. kr.,

3. till Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 3. Sveriges turistråd (s. 37–39)

att riksdagen till Sveriges turistråd för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 38 000 000 kr.

Proposition 1980/81:130**Förslag**

Under här aktuella avsnitt i proposition 1980/81:130 (s. 123–144 samt hemställan på s. 177 f.) föreslår regeringen

att riksdagen

6. godkänner de grunder för fortsatt statligt stöd vid exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit som föredragande statsrådet har förordat,

7. bemyndigar regeringen att i anslutning till statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som föredragande statsrådet har angett,

8. godkänner de grunder för statligt stöd vid kreditgivning genom Sveriges Investeringsbank AB som föredragande statsrådet har förordat.

9. bemyndigar regeringen att i anslutning till statsstödd kreditgivning genom Sveriges Investeringsbank AB ikläda staten ekonomiska förpliktelser

avseende kostnadstäckning i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat.

Huvudsakligt innehåll

I förevarande avsnitt av propositionen föreslås att statligt exportkreditstöd genom AB Svensk Exportkredit – enligt det s. k. SEK-systemet – skall tillämpas under ytterligare två år efter den treåriga försöksperiod som går ut vid halvårsskiftet 1981. Vissa ändrade riktlinjer föreslås gälla i fortsättningen. Det s. k. avdrags/bidragssystemet skall enligt förslag i propositionen upphöra den 31 december 1981.

Även systemet med s. k. hemmamatching föreslås fortsätta med vissa ändrade riktlinjer. Hemmamatching innebär att statsstödda krediter kan ges till svenska tillverkare av kapitalvaror vid försäljning inom landet när det klart kan påvisas att konkurrerande offert föreligger med särskilt förmånliga villkor.

Proposition 1980/81:141

Förslag

I propositionen förordas att riksdagen till Exportfrämjande verksamhet för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av [utöver vad som har föreslagits i proposition 1980/81:100] ytterligare 30 000 000 kr.

Huvudsakligt innehåll

I propositionen redovisas åtgärder för att främja ökad export av varor och tjänster liksom ökad turism inom landet. De föreslagna åtgärderna är särskilt inriktade på stöd åt de mindre och medelstora företagen.

Proposition 1980/81:171

Förslag

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen

1. antar förslag till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.,
2. antar förslag till lag om tidsbegränsning av anställning av marknadssekreterare m. fl.,
3. godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om insatser för vidgad export av statliga tjänster,
4. godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om stöd för utvecklande av tjänsteexport vid statliga myndigheter,

5. godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om Statskonsult International AB.

Huvudsakligt innehåll

I propositionen redovisas en rad åtgärder för att främja export av tjänster från statliga myndigheter och bolag. De områden som därvid tas upp är inriktningen av den statliga tjänsteexporten, verksamhetens organisation och arbetsformer samt former för samverkan vid statlig tjänsteexport. Vidare föreslås i propositionen att vissa medel ställs till förfogande för utveckling av tjänsteexport vid statliga myndigheter.

De båda lagförslagen går ut på att viss personal inom den statliga exportfrämjande verksamheten skall få anställas med tidsbegränsning och att Sveriges exportråd skall få visst utökat bemyndigande att leda den statliga exportfrämjande verksamheten.

Motionerna

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1980/81:130* och behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:2020 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt gäller hemställan att riksdagen

24. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om försöksverksamhet med statliga handelshus.

25. till Delegationen för statliga handelshus (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr..

1980/81:2069 av Jan Bergqvist m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om stöd till svenska tillverkare vid försäljning på hemmamarknaden.

1980/81:2073 av Gullan Lindblad (m) och Göthe Knutson (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär utredning av möjligheten att räntestödet för s. k. "hemmamatching" bör vara consensusränta plus en procentenhet,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriterier för räntestöd.

Motion 1980/81:2020 behandlas i övrigt i näringsutskottets betänkanden NU 1980/81:43 och 1980/81:64.

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1980/81:141* är följande:

1980/81:2100 av Jens Eriksson (m) och Wiggo Komstedt (m), vari

hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande förbättrade exportmöjligheter för svensk fisk,

1980/81:2101 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen avslår proposition 1980/81:141 och uttalar att regeringen får återkomma i frågan då vederbörligt beslutsunderlag kan presenteras.

De motioner från *allmänna motionstiden* som behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:183 av Bernt Ekinge m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att främja svensk turism [utom till den del hemställan gäller stöd från de regionala utvecklingsfonderna],

1980/81:1040 av Ingegärd Oskarsson (c) och Britta Hammarbacken (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen undersöker möjligheterna att initiera ett närmare samarbete på exportmarknaden mellan olika svenska småhusföretag,

1980/81:1041 av Ingegärd Oskarsson (c) och Johan Olsson (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen undersöker möjligheten av en exportsatsning enligt de riktlinjer motionen anger,

1980/81:1046 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen beslutar minska förslagen till anslag i budgetpropositionen, bilaga 14, B 1. Exportfrämjande verksamhet, med 40 000 000 kr. och under B 3. Sveriges turistråd med 10 000 000 kr.,

1980/81:1401 av Sven Lindberg m. fl. (s, c, vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om att en delegation tillsätts med uppgift att utveckla turisttrafik till fjällområdena och förbättra turistanläggningarnas beläggning sommartid i Jämtlands län,

1980/81:1405 av Arne Nygren m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behov av snabba näringspolitiska insatser i Västerbottens inlandskommuner [till den del hemställan gäller turistnäringen],

1980/81:1487 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till begränsningar av verksamheten inom Sveriges turistråd med avsikt att åstadkomma besparingar av statens medel i enlighet med vad som anförts i motionen,

1980/81:1783 av Mats Hellström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att erforderliga resurser avsätts inom ramen för anslaget till de regionala utvecklingsfonderna så att projektet med regionala exportsäljbolag knutna till utvecklingsfonderna i Stockholms, Gävleborgs och Värmlands

län för den återstående tiden av försöksperioden kan genomföras i enlighet med de ursprungliga planerna.

1980/81:1793 av Ingrid Sundberg m. fl. (m), såvitt gäller hemställen att riksdagen

1. uttalar att stödåtgärder till statlig export av tjänster icke får utformas så att enskild tjänsteexport diskrimineras.

3. anhåller att regeringen i förhandlingar med internationella handelsorgan aktivt verkar för att handelshinder för tjänsteexport avvecklas.

1980/81:1890 av Kurt Hugosson m. fl. (s), såvitt gäller hemställen att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att förstärka sysselsättningen och näringslivets utvecklingsmöjligheter i Göteborgsområdet i enlighet med vad som nedan anförs:

3. Statens exportfrämjande organ som huvudsakligen är lokaliserade till Stockholm får filialer i Göteborg.

Näringsutskottet behandlar i övrigt motion 1980/81:183 i betänkande NU 1980/81:64, motion 1980/81:1405 i betänkandena NU 1980/81:43, NU 1980/81:54 och NU 1980/81:60 samt motion 1980/81:1890 i betänkandena NU 1980/81:52 och NU 1980/81:64.

Motion 1980/81:1793 har i övrigt överlämnats till finansutskottet.

Vissa kompletterande uppgifter

Utställningsfartyg

I anslutning till motion 1980/81:1041 om användning av utställningsfartyg för att öka exporten kan nämnas att riksdagen ett par gånger tidigare har behandlat motioner med likartat syfte. Senast avslog riksdagen våren 1979 ett yrkande om byggande av ett mäss- och utställningsfartyg. Näringsutskottet (NU 1978/79:27 s. 3) redogjorde då för ett försök som Sveriges exportråd tillsammans med det danska företaget World Wide Expo hade gjort år 1978 att inbjuda sina abonnenter att delta i ett exportfrämjande projekt inriktat på vissa högexpansiva marknader på Arabiska halvön. Projektet avsåg en utställning ombord på M/S Tor Scandinavia, koordinerad med en motsvarande utställning för Hollands exportråd. På grund av att för få anmälningar inkom kunde projektet inte genomföras. Tidigare aktiviteter med s. k. flytande utställningar har omnämnts med anledning av en motion år 1977 (NU 1976/77:44 s. 3).

Under år 1980 har ett projekt av det slag som det här gäller genomförts av det danska företaget World Wide Expo i samarbete med bl. a. Sveriges exportråd. Tillsammans med ett femtiotal danska och finska företag deltog omkring 30 svenska företag i en utställningsresa till Arabiska halvön. Totalt besöktes åtta hamnar under tre veckor. Kostnaden per monter som de

deltagande svenska företagen utnyttjade var 120 000 kr. Sveriges exportråd svarade för inbjudan till möjliga köpare och för information om utställningen i berörda länder. Inom Exportrådet pågår en utvärdering av den företagna resan. Ytterligare en resa i samma regi planeras. Till skillnad mot den genomförda utställningsresan avses den planerade resan koncentreras till någon specifik bransch och omfatta utställare från många olika länder.

Utredning om rekreations- och turistpolitiken

År 1979 tillsattes utredningen (Jo 1979:07) om den statliga rekreations- och turistpolitiken (TUREK). Särskild utredare är landshövding Harald Pettersson. Utredningen skall enligt sina direktiv bl. a. lämna förslag om en förenklad, samordnad och effektiviserad statlig administration inom ifrågasvarande område.

I direktiven sägs vidare bl. a. att billiga och enkla transporter till i synnerhet de avlägsna rekreationsområdena är av stor betydelse för rekreations- och turistsektorns fortsatta utbyggnad. Utredaren skall därför ställa samman information om t. ex. charterflyg till och inom Sverige, biltåg, direktbussar, närkommunikationer m. m. Uppgifter om kommunikationer för turismen i Norrlands inland skall särskilt redovisas. Utredaren skall i dessa frågor inhämta underlag från den regionala trafikplaneringen.

Vid kartläggningen skall utredaren särskilt beskriva de vanligast förekommande hindren för den enskilde att utnyttja det befintliga utbudet av rekreation. Likaså skall de förslag till åtgärder som därvid har framkommit redovisas.

Sammanfattningsvis skall utredningen ge underlag för en samlad rekreationspolitisk bedömning, däri inbegripet en bedömning av vilka insatser som erfordras för att skapa jämlikhet i fråga om människors möjligheter att utnyttja den ökade fritiden.

Riksdagen har våren 1981 på förslag av kulturutskottet uttalat sig för en breddning av TUREK:s sammansättning. Utskottet anförde bl. a. följande i sitt betänkande KrU 1980/81:24 (s. 10):

Utskottet har inhämtat att utredningen i juni 1981 avser att lägga fram ett delbetänkande rörande den statliga administrationen inom turist- och rekreationsområdena. Den därpå följande delen av utredningsarbetet kommer att avse rekreationspolitiskt betydelsefulla åtgärder. Som utskottet anförde i betänkande 1979/80:30 kan frågan om att bredda utredningens sammansättning behöva aktualiseras inför detta senare skede i utredningsarbetet. Det bör ankomma på regeringen att pröva på vilket sätt utredningen skall ges ett parlamentariskt inslag och hur olika intressen och åsiktsriktningar därvid skall bli företrädade. Vad utskottet – – anför om en breddning av den turist- och rekreationspolitiska utredningen bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Utskottet

Inledning

Regeringen har i budgetpropositionen 1981 (prop. 1980/81:100 bilaga 14) lagt fram förslag om bl. a. ökade anslag för exportfrämjande åtgärder och främjande av turismen. I proposition 1980/81:141 föreslås att ytterligare medel skall ställas till förfogande för dessa ändamål. En rad åtgärder för att främja export av tjänster från statliga myndigheter och bolag redovisas i proposition 1980/81:171. I proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning m. m. framläggs bl. a. förslag beträffande exportkreditstöd (SEK-systemet) och statsstödd kreditgivning i vissa fall inom landet (s. k. hemmamatching). Under allmänna motionstiden eller med anledning av de nämnda propositionerna har väckts 15 motioner med förslag inom de här aktuella områdena.

Med utgångspunkt i de föreliggande förslagen tar utskottet i det följande upp frågor om anslag för exportfrämjande verksamhet, åtgärder för att främja exporten inom vissa branscher m. m., SEK-systemet och hemmamatching, statliga handelshus, export av tjänster och främjande av turismen.

Exportfrämjande verksamhet

Allmänna åtgärder

Regeringen föreslog i budgetpropositionen (bilaga 14 punkt B 1, s. 22 f.) ett anslag av 138 500 000 kr. till *Exportfrämjande verksamhet*. Under denna beteckning sammanförs ändamål som tidigare har varit fördelade på fyra anslagsrubriker. Anslaget skall bl. a. täcka statens kostnader för Sveriges exportråd och handelssekreterarorganisationen. Förslaget innebar att regeringen räknade med ett ökat medelsbehov av drygt 16 milj. kr. Det totala anslagsbeloppet skulle härigenom bli ca 13 % högre än under det nu innevarande budgetåret. Säljfrämjande exportaktioner, medförande bl. a. ökat stöd för mindre och medelstora företag, och exportservice genom handelssekreterarna är ändamål som enligt propositionen skulle speciellt tillgodoses.

I proposition 1980/81:141 föreslår regeringen att anslaget till exportfrämjande verksamhet skall förstärkas med ytterligare 30 milj. kr., dvs. nära 25 % av innevarande budgetårs anslagssumma. I propositionen (s. 4 f.) anges en rad olika exportfrämjande åtgärder för vilka dessa medel skall kunna användas. I första hand nämns den verksamhet som syftar till att främja de mindre och medelstora företagens export. Det är vidare tänkt att ökade insatser skall ägnas åt initiativtagande och uppsökande verksamhet på utlandsmarknaderna, förbättrad samordning inom den nuvarande exportfrämjande verksamheten och vidgad samverkan mellan företag. Ökad tjänsteexport skall stimuleras. Andra ändamål som berörs i propositionen är

ökat nordiskt samarbete, ytterligare forskning och utveckling inom områden som syftar till att främja svensk export, handel med teknik, kommersiell information samt utökade exportaktioner vid mässor, delegationsresor m. m. Även insatser för att främja turismen ingår i programmet. Kostnaderna för de olika förslagen går inte att precisera nu, sägs det i propositionen. Meningen är att regeringen skall få bestämma den närmare omfattningen och inriktningen av de åtgärder som skall finansieras genom medelsförstärkningen.

Utskottet har erfarit att regeringen i mars 1981 har uppdragit åt Sveriges exportråd att lämna förslag på omfattning och inriktning samt kostnader för de olika åtgärder som redovisas i propositionen. Samtidigt har Sveriges turistråd fått i uppdrag att i samråd med Exportrådet lämna motsvarande förslag för turistfrämjande åtgärder. En första redovisning har lämnats till regeringen i maj 1981.

Regeringens förslag i budgetpropositionen kritiseras i vänsterpartiet kommunisternas motion 1980/81:1046. Motionärerna anför att huvudinriktningen för exportfrämjande åtgärder måste vara att söka nå långsiktiga och varaktiga avtal med stabila marknader. De anser att denna huvudinriktning inte följs med den verksamhet som nu bedrivs över Exportrådet och handelskontoren. "Dessa är i huvudsak verksamma på kapitalistiska marknader." Motionärerna föreslår att anslaget för exportfrämjande verksamhet skall minska med 40 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Om det skulle visa sig att man har så många angelägna projekt att genomföra att anslaget blir knappt bör exportföretagen själva få finansiera mellanskillnaden, menar motionärerna.

Samma parti har med anledning av den nya propositionen i ämnet väckt motion 1980/81:2101. Där begärs att riksdagen skall avslå propositionen och uttala att regeringen får återkomma i frågan, då vederbörligt beslutsunderlag kan presenteras. Motionärerna anför att denna proposition är ett exempel på ett regeringsförslag som inte innehåller ett tillfredsställande beslutsunderlag för riksdagen.

Det här aktuella anslaget gäller den verksamhet som bedrivs av Sveriges exportråd och den exportfrämjande utlandsorganisationen. Exportrådets uppgift är att som centralt organ planera, samordna, marknadsföra och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export. För att lösa denna uppgift planerar och leder Exportrådet den exportfrämjande verksamheten dels vid den specialiserade kommersiella utlandsrepresentationen, dvs. handelssekreterarna och de handelskamrar i utlandet som har slutit samarbetsavtal med rådet, dels inom utrikesrepresentationen.

Som framgår av budgetpropositionen (bil. 14 s. 23) är Sverige på detta sätt representerat i en rad olika länder. Med hänsyn till synpunkterna i motion 1980/81:1046 på inriktningen av den exportfrämjande verksamheten skall här nämnas att handelssekreterare finns i bl. a. Budapest och Prag och att handelskontor har inrättats vid ambassaderna i bl. a. Moskva och Beijing

(Peking). Även övriga ambassader i länder där det inte finns handelssekreterare – oavsett verksamhetslandets politiska system – bedriver exportfrämjande verksamhet.

Näringslivet bidrar till finansieringen av Exportrådet genom abonnemangsvgifter från företagen till rådet. Den del av den exportfrämjande organisationens tjänster som omfattar olika exportfrämjande aktioner – dvs. tjänster som är avsedda för bransch- eller temabundna aktiviteter som stödjer företagens exportansträngningar – finansieras i allmänhet av staten och näringslivet gemensamt.

Exportrådet bedriver därutöver uppdragsverksamhet för sina abonnenter mot särskild avgift. Abonnemang är en förutsättning för att ett företag skall få tillgång till Exportrådets, handelssekreterarnas och utrikesrepresentationens tjänster liksom till tjänster från de statsstödda handelskamrar i utlandet som har slutit samarbetsavtal med Exportrådet. Exportrådet kan dock lämna tjänster till annan än abonnent då syftet är att uppmuntra exportfrämjande verksamhet eller att knyta nya abonnenter till rådet. Abonnemang påverkar inte prövningen av stöd till svensk projektexport.

Handelsministern anför i budgetpropositionen (bil. 14 s. 26) att Sveriges ekonomiska läge gör det angeläget att stödja näringslivets exportansträngningar. Huvudansvaret för att vår export skall utvecklas tillfredsställande ligger helt naturligt på företagen, framhåller han, men de statliga insatserna för att främja och stimulera svensk export är dock av väsentlig betydelse. Utskottet delar denna uppfattning och ställer sig positivt till att resurserna för exportfrämjande verksamhet förstärks på det sätt som regeringen har föreslagit.

Med anledning av den nyss refererade kritiken i motion 1980/81:2101 (vpk) vill utskottet framhålla följande. Regeringen skall självfallet i propositioner till riksdagen med förslag som innebär utgifter för staten redovisa ett beslutsunderlag som på ett tillfredsställande sätt visar behovet av de begärda medlen och hur de skall användas. I vissa fall, såsom exempelvis när det gäller en del av det nu behandlade anslaget till exportfrämjande verksamhet, är det emellertid naturligt att riksdagen ställer medel till regeringens disposition för särskilda insatser av olika slag vilkas omfattning inte kunnat beräknas i detalj eller som regeringen av andra skäl mera fritt bör få ta ställning till. Utskottet anser att behovet av de medel som regeringen begär i proposition 1980/81:141 är väl dokumenterat. Ett stort antal åtgärder ägnade att befrämja den svenska exporten redovisas i propositionen. Den närmare fördelningen av medlen på olika åtgärder anser utskottet att regeringen bör göra på grundval av bl. a. det underlag som Exportrådet och Turistrådet tillhandahåller. Det synes befogat att regeringen medges utnyttja den föreslagna medelförstärkningen med en betydande flexibilitet. Utskottet utgår emellertid från att regeringen i samband med förnyade anslagsframställningar redovisar för riksdagen hur medlen i stort har fördelats mellan olika åtgärder.

Med det anförda tillstyrker utskottet budgetpropositionen i berörd del och proposition 1980/81:141. Motion 1980/81:1046 i motsvarande del och motion 1980/81:2101 avstyrks sålunda.

Åtgärder inom vissa branscher m. m.

I detta avsnitt behandlar utskottet först en motion angående export av fisk som har väckts med anledning av den nyss berörda propositionen 1980/81:141. Därefter tar utskottet upp motionsyrkanden från allmänna motions tiden med önskemål beträffande export av småhus, exportsatsning genom utställningsfartyg samt etablering i Göteborg av filialer till exportfrämjande organ.

I motion 1980/81:2100 diskuteras de svårigheter när det gäller *export av fisk* och beredda fiskprodukter som föreligger enligt ett avtal som Sverige år 1972 slöt med EEC. Den svenska fiskberedningsindustrin möts av ensidiga tjugoprocentiga tullar, vilket praktiskt taget omöjliggör export, anför motionärerna. En export av fisk skulle emellertid ha stor betydelse för Sveriges handelsbalans och för sysselsättningen. Motionärerna finner det angeläget att de ensidiga tullarna avvecklas och föreslår att regeringen i överläggningar med EG skall aktualisera frågan om villkoren för export av fiskerinäringens produkter.

Enligt vad utskottet inhämtat har upprepade försök gjorts från svensk sida under 1970-talet för att få till stånd en avveckling av de tullar som motionärerna nämner. Dessa försök har inte lett till att dessa tullar har kunnat avvecklas. Frågan övervägs fortfarande inom regeringskansliet. Utskottet utgår från att regeringen vid den fortsatta behandlingen av frågan söker nå en lösning som kan gagna den svenska exporten av fisk och fiskprodukter. Något uttalande i ämnet från riksdagens sida till regeringen anser utskottet inte vara erforderligt. Utskottet avstyrker sålunda motion 1980/81:2100.

I motion 1980/81:1040 anføres att Sverige i dag är ett av världens ledande länder beträffande tekniken att bygga *småhus*. När det gäller att gå ut på exportmarknaden känner sig emellertid många av företagen för små för att kunna skaffa nödvändiga kunskaper och ta tillräckliga risker. Motionärerna anser därför att ett samarbete mellan olika svenska småhusföretag på exportmarknaden skulle kunna få stor betydelse för att öka den svenska exporten av småhus. Samarbetet skulle t. ex. kunna organiseras av de regionala utvecklingsfonderna. Motionärerna föreslår att regeringen skall undersöka möjligheterna att initiera ett sådant samarbete.

Statens industriverk har under år 1979 färdigställt två delrapporter avseende den svenska trähusbranschens framtid (SIND PM 1979:7 och SIND PM 1980:1). I rapporterna analyseras bl. a. olika basstrategier för svensk export av småhus. Industriverket kommer tillsammans med Sveriges exportråd att följa upp rapporterna genom olika aktiviteter för att stödja

branschens fortsatta utveckling, främst på exportmarknaden.

Inom ramen för branschprogrammet för den träbearbetande industrin finns möjligheter för bl. a. småhusföretag att med ekonomiskt stöd genomföra gemensamma exportsatsningar. I den nys behandlade propositionen 1980/81:141 betonas att samverkan mellan företag inom en eller flera branscher ofta är en förutsättning för att företagen skall kunna konkurrera på utlandsmarknaden. En ökad satsning på sådan samverkan är en av de åtgärder som föreslås i propositionen.

Utöver den exportfrämjande verksamhet som industriverket och Exportrådet bedriver på småhusområdet bistår Exportrådet bl. a. genom rådgivning och kontaktförmedling småhusföretag som önskar sådan hjälp i samband med sina exportaffärer.

På initiativ av regeringen har våren 1981 bildats en arbetsgrupp som skall se över möjligheterna att genom bl. a. samverkan mellan småhusföretag öka exporten av småhus. I arbetsgruppen ingår företrädare för småhusbyggarna och deras branschorganisation, entreprenörer, konsultföretag, personalorganisationer, industriverket och Exportrådet.

Som framgår av den här lämnade redogörelsen pågår en hel rad olika aktiviteter ägnade att uppnå det syfte som motionärerna gör sig till talesmän för. Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett samarbete mellan småhusföretag på exportmarknaden kan vara värdefullt för att öka exporten på detta område. En förutsättning för att statlig stimulans till samverkan av nu nämnt slag skall bli verkningsfull är givetvis att företagen själva och deras branschorganisationer har viljan att aktivt arbeta för en samordning av sina exportansträngningar. Utskottet utgår ifrån att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen inom detta område. Utskottet anser inte att något uttalande från riksdagen till regeringen i denna fråga är motiverat. Motionen avstyrks sålunda.

I motion 1980/81:1041 anförs att en exportfrämjande åtgärd som för andra länder har visat sig mycket framgångsrik är att med *utställningsfartyg* besöka fjärran länder för att sälja i en stort upplagd exportsatsning. Även Sverige borde kunna ta till vara de möjligheter som en sådan utställningsresa kan ge, säger motionärerna. Genom en samlad utställning som "på plats" visar vad vår industri kan erbjuda borde man kunna nå ut på nya marknader med en ökad export som följd. Speciellt för de mindre företagen, med små möjligheter till egen exportsatsning, skulle en sådan gemensam utställning ha stort värde, säger motionärerna. De menar att förutsättningar för att projektet skall kunna förverkligas är att staten inom ramen för den exportfrämjande verksamheten är beredd att ge både ekonomiskt och personellt stöd. Exportrådet borde inom ramen för sin verksamhet kunna inrymma även denna exportsatsning.

Som framgår av redogörelsen i det föregående (s. 6) har utställningsresor av avsett slag genomförts flera gånger. Vid ett tillfälle har planer på en sådan resa måst skrinläggas. Utställningsresor är ett av många olika möjliga medel

för att främja den svenska exporten. Den närmare avvägningen av hur olika projekt på exportfrämjandets område skall prioriteras i förhållande till varandra är enligt utskottets uppfattning närmast en uppgift för Sveriges exportråd. Givetvis är företagens önskemål och deras bedömningar av olika exportfrämjande åtgärders effektivitet av väsentlig betydelse vid denna prioritering. Genom den utvärdering som nu pågår inom Exportrådet torde rådet få underlag för en bedömning av dels hur medverkande företag har uppfattat den utställningsresa som genomfördes förra året, dels hur eventuella kommande resor skall kunna göras så attraktiva och effektiva som möjligt.

Mot här angiven bakgrund finner utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att göra någon framställning till regeringen med anledning av motionen.

I motion 1980/81:1890 föreslås flera olika åtgärder för att förstärka sysselsättningen och näringslivets utvecklingsmöjligheter i Göteborgsområdet. I detta betänkande behandlas en av de tilltänkta åtgärderna, nämligen etablering av *filialer i Göteborg till exportfrämjande organ* som är lokaliserade i Stockholm. Det här aktuella yrkandet motiveras på följande sätt. Flera av de exportstimulerande insatserna på lokal och regional nivå sker i samverkan med och med stöd från centrala statliga organ. Dessa är lokaliserade i Stockholm. I de fall besökskontakter föredras är därför företag i Göteborgsregionen och övriga Västsverige hänvisade till att sända representanter till Stockholm. Med tanke på Göteborgs position som handelscentrum och den västsvenska exportindustrins stora omfattning är det enligt motionärerna motiverat att centrala statliga organ med uppgifter inom exportsektorn finns representerade i Göteborg.

Sveriges exportråds uppgifter har angetts i det föregående (s. 9 f.). Exportrådet är lokaliserat till Stockholm och samarbetar i Sverige bl. a. med de 14 handelskamrarna, de 24 regionala utvecklingsfonderna och de båda exportorganisationerna Swed-Expo och Expolaris. Rådet har uppmärksammat det förevarande motionsyrkandet och i en skrivelse till näringsutskottet anfört bl. a. följande:

Så länge de regionala organens exportfrämjande verksamhet bedrivs enligt regeringens och riksdagens intentioner ser vi ingen anledning att etablera oss med egna filialer. Vi är medvetna om behovet att aktivera exportserVICEN i Västsverige och kommer att vara pådrivande i detta syfte.

Utskottet har noterat att Exportrådet uppmärksammat följer och aktivt bidrar till de regionala exportfrämjande organens verksamhet i Västsverige. Om Exportrådet eller andra exportfrämjande organ med lokalisering i Stockholm skall etablera filialer i Göteborg eller någon annanstans torde närmast vara en fråga för vederbörande organ självt att avgöra. Utskottet utgår ifrån att de överväganden som därvid görs av resp. organ bygger på ambitionen att söka nå lösningar som bäst gagnar de exporterande företagen.

Det finns enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att göra något uttalande till regeringen i detta ämne. Motion 1980/81:1890 avstyrks sålunda i här aktuell del.

Exportkreditnämnden

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen (bil. 14 punkt B 2) om ramar för exportkreditgarantier och om rörlig kredit för och anslag till exportkreditnämnden.

Åtgärder för att stödja svensk kapitalvaruexport

Statligt exportkreditstöd lämnas sedan den 1 juli 1978 inom ramen för två olika system, vilka tillämpas under en treårig försöksperiod. Enligt det s. k. SEK-systemet kan exportföretag och banker få lån till subventionerad ränta från AB Svensk Exportkredit (SEK) för refinansiering av exportkrediter. Enligt avdrags/bidragssystemet – som är en utbyggnad av ett tidigare avdragssystem – har exportföretag möjlighet att i samband med inkomsttaxering få extra ränteavdrag eller, om sådant bidrag inte kan utnyttjas, räntebidrag.

I proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning m. m. (kapitel 9) föreslås dels att SEK-systemet med vissa förändrade riktlinjer skall förlängas för en tid av ytterligare två år, dels att avdrags/bidragssystemet skall upphöra den 31 december 1981. Regeringens förslag bygger på en utvärdering av det nuvarande systemet som 1980 års exportkreditutredning har gjort i betänkandet (Ds I 1980:24) Subventionerade exportkrediter – en utvärdering av nuvarande system. Betänkandet har remissbehandlats.

Utskottet har inga erinringar mot regeringens förslag såvitt gäller åtgärder för att stödja svensk kapitalvaruexport. Propositionen tillstyrks sålunda i denna del.

Statsstödd kreditgivning vid försäljning inom landet

I samband med 1978 års beslut (prop. 1977/78:155, NU 1977/78:73, rskr 1977/78:379) om statsstödd exportkreditfinansiering fattades även beslut om ett system för statsstödd kreditgivning vid försäljning inom landet, s. k. hemmamatching. Systemet innebär att regeringen efter beslut i varje enskilt fall kan lämna stöd till svenska tillverkare av kapitalvaror vid försäljning på hemmamarknaden. Statsstödd kredit lämnas då det klart kan påvisas att konkurrerande offert föreligger med särskilt förmånliga villkor. Systemet syftar bl. a. till att motverka effekten av att utländska företag vid offerter till svenska köpare med hjälp av subventionerade exportkrediter får en utslagsgivande konkurrensfördel. Beredande organ är Sveriges Investeringsbank AB, som också lämnar krediten.

Systemet med hemmamatching har liksom det tidigare behandlade statliga exportkreditstödet utvärderats av 1980 års exportkreditutredning. På grundval av utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter föreslår regeringen i proposition 1980/81:130 (kapitel 10) att systemet med hemmamatching skall fortsätta, dock med vissa ändrade riktlinjer jämfört med det nu gällande systemet. Bl. a. föreslås som krav för att stöd skall utgå att ifrågavarande offert avser ett belopp som förutom att uppgå till minst 500 000 kr. utgör minst 10 % av det sökande bolagets årsomsättning. Detta gäller dock inte för offerter över 50 milj. kr. Ett annat förslag är att en fastlagd subventionsnivå skall införas. Stödet skall således uppgå till högst tre procentenheter av räntan. Räntenivån bör dock vara lägst två procentenheter över den internationellt överenskomna s. k. consensusnivån. Vissa av dessa förändringar i riktlinjerna kritiserar i motionerna 1980/81:2069 och 1980/81:2073.

I motion 1980/81:2069 anför att regeringens förslag på några punkter innebär direkta försämringar av systemet. Det gäller bl. a. kravet på att offertens belopp skall uppgå till 10 % av omsättningen. Motionärerna uttalar att ett sådant krav allvarligt skulle försvåra möjligheterna för större svenska företag att konkurrera med utländska bolag som säljer på den svenska marknaden. Ifrågavarande krav bör dessutom – som Investeringsbanken anför i sitt remissvar – inte uppställas med hänsyn till tillämpningssvårigheter som uppkommer i företagsgrupper och divisionaliserade företag, säger de. En annan ändring som enligt motionärerna i vissa fall kan ge försämringar är införande – enligt regeringens förslag – av en fastlagd subventionsnivå på högst tre procentenheter av räntan. De anför att stödet vid hemmamatching hittills har varit olika stort beroende på affärens betydelse och ränteläget. Den av regeringen föreslagna ändringen skulle ge en onödig stelhet åt systemet och i flera fall kunna leda till att svenska företag tappar viktiga delar av hemmamarknaden.

Motionärerna erinrar vidare om att betydande investeringar nu planeras i Sverige inom energisektorn. De anför att en orimligt stor del av projekten riskerar att gå till utländska leverantörer om finansieringen av investeringar inte klaras i Sverige. Motionärernas förslag i övrigt går ut på att regeringen aktivare än hittills borde arbeta för internationella överenskommelser – i första hand inom Norden – i syfte att höja den ränta ovanpå vilken subventionerna läggs (den s. k. consensusnivån).

Också i motion 1980/81:2073 föreslås att kravet på att offertbeloppet skall uppgå till 10 % av företagets årsomsättning skall utgå. I stället borde en gräns i kronor kunna fastställas utan relation till företagets storlek. Motionärerna anför att regeringen med hänsyn till bl. a. arbetsmarknadsläget borde kunna avgöra ärenden i varje särskilt fall med beaktande av bl. a. affärens betydelse för det enskilda företaget. I motionen lämnas vidare exempel på den belastning i form av sämre räntevillkor som svenska leverantörer kan ha i leveranser där utländsk kreditkonkurrens förekommer. Motionärerna anför

att svenska företag har en nästan omöjlig uppgift i att möta denna kreditkonkurrens och samtidigt uppnå en acceptabel prisnivå. Deras förslag i denna del innebär att riksdagen hos regeringen skall begära utredning av möjligheten att räntan vid hemmamatching skall vara en procentenhet över consensusräntan i stället för såsom föreslås i propositionen lägst två procentenheter över consensusnivån. Arbetet med att uppnå internationella överenskommelser inom detta område bör fortgå, anför motionärerna.

Utskottet delar regeringens uppfattning att statsstödd kreditgivning vid leveranser inom landet i vissa fall även fortsättningsvis skall finnas tillgänglig. Det bästa sättet att förhindra en besvärande subventionskonkurrens på den svenska marknaden för kapitalvaruproducerande företag är dock enligt utskottets mening såsom också anförts i propositionen att söka åstadkomma internationella överenskommelser. Denna uppfattning synes överensstämma även med de tankegångar som kommer till uttryck i de här aktuella motionerna. Av propositionen framgår att Sverige inom kort kommer att fortsätta tidigare påbörjade diskussioner med andra länder i dessa frågor. Enligt vad utskottet har inhämtat är diskussioner med Finland nära förestående.

Vad gäller de riktlinjer som fortsättningsvis skall gälla för hemmamatching kritiserar i båda motionerna kravet på att offertbeloppet skall utgöra minst 10 % av det sökande företags årsomsättning för att stöd skall beviljas. Detta krav har kritiserats även vid remissbehandlingen av 1980 års exportkreditutrednings betänkande liksom i de skrivelser från Sveriges industriförbund och Nordstjernan AB m. fl. som har inkommit i ärendet till näringsutskottet.

Enligt utskottets mening är det här närmast fråga om att finna en lösning som på bästa sätt tar hänsyn till de delvis motstridiga kraven på dels rimliga villkor för de svenska företagen, dels en acceptabel kostnadsnivå för samhället. Utskottet har noterat att regeringen avser att varje år ompröva systemet med hemmamatching. Detta tillstyrker utskottet, som utgår ifrån att regeringen vid denna prövning bl. a. överväger de krav som har uppställts för att ett företag skall kunna få detta stöd. Om det exempelvis visar sig att kravet på ett offertbelopp om minst 10 % av årsomsättningen innebär väsentliga problem vid prövningen av olika stödärenden utgår utskottet ifrån att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till förändringar. Även andra av de krav och villkor som skall gälla fortsättningsvis torde löpande kunna omprövas om så anses erforderligt. Det gäller t. ex. de krav och villkor som tas upp i de nu aktuella motionerna. Utskottet anser det inte motiverat för riksdagen att göra något uttalande till regeringen mot bakgrund av vad som här har anförts. Regeringens förslag tillstyrks sålunda vad gäller statsstödd kreditgivning vid leveranser inom landet i vissa fall. Härav följer att motionerna 1980/81:2069 och 1980/81:2073 avstyrks.

Statliga handelshus

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2020 erinras om att socialdemokraterna år 1979 i en partimotion tog upp frågan om inrättande av statliga handelshus. Handelshusen skulle självständigt marknadsföra produkter och sluta avtal med köpare. De skulle ta ansvar för att avtalsvillkoren beträffande produktens utformning, leveranstider etc. uppfylls. På sikt skulle handelshusen också kunna utnyttjas som ett instrument för att samordna olika producenters bidrag vid en export av stora anläggningsprojekt. De skulle likaså kunna utgöra samhällets instrument med uppgift att samordna den kommersiella sidan av Sveriges samarbetsavtal med u-länder och statshandelsländer. I de sammanhangen skulle ett samarbete kunna utvecklas med andra inblandade samhällsorgan som ansvarar för olika delar av svenska samarbetsavtal.

Det konkreta resultatet av förslaget om samhällsinsatser i form av statliga handelshus blev sedermera den försöksverksamhet med exportsäljbolag som bedrivs vid några regionala utvecklingsfonder, anför motionärerna. De föreslår att tanken på inrättande av statliga handelshus som inte är bundna till en regional avgränsning skall prövas. En särskild delegation bör, menar motionärerna, tillsättas med uppgift att organisera en försöksverksamhet med export genom ett statligt handelshus. Verksamheten bör vara koncentrerad till några produktområden och avgränsad på sådant sätt att en effektiv marknadsföring kan bedrivas. Delegationen föreslås få ett anslag för budgetåret 1981/82 på 10 milj. kr. och bedriva en försöksverksamhet under tre år.

När det gäller den försöksverksamhet med regionala exportsäljbolag som f. n. pågår vid de regionala utvecklingsfonderna i Stockholms, Värmlands och Gävleborgs län säger motionärerna att det enligt socialdemokratisk uppfattning är utomordentligt angeläget att denna även fortsättningsvis tillförs resurser så att den kan föras vidare. Motionärerna tar i ett annat avsnitt av motionen upp frågan om anslag till de regionala utvecklingsfonderna för bl. a. detta ändamål. Därutöver pekar de på en rad områden där de regionala utvecklingsfondernas insatser i form av service till de mindre och medelstora företagen borde förstärkas. De anför att det inte är meningsfullt att på det sätt som regeringen gör ställa anspråk på verksamheten vid de regionala utvecklingsfonderna utan att anvisa i motsvarande mån ökade ekonomiska resurser för verksamheten. Motionärernas förslag mynnar ut i att de regionala utvecklingsfonderna för budgetåret 1981/82 skall få ett reservationsanslag på 20 milj. kr. utöver vad som har föreslagits i budgetpropositionen.

Även i motion 1980/81:1783 framförs önskemål beträffande försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag. Motionärerna menar att det är oklart i vilken utsträckning exportbolagen kommer att ges fortsatta resurser för att fortsätta försöksverksamheten fram till utgången av år 1982 på det sätt

som ursprungligen avsågs. I budgetpropositionen utvecklas inte närmare hur anslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. skall fördelas på olika ändamål. Motionärerna betonar vikten av att försöksverksamheten kan fortsätta. De vill att riksdagen skall uttala sig för att erforderliga resurser avsätts inom ramen för anslaget till de regionala utvecklingsfonderna så att projektet med regionala exportsäljbolag i de tre berörda länen skall kunna genomföras under den återstående försöksperioden i enlighet med de ursprungliga planerna.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

Såväl socialdemokraterna som centerpartiet lade våren 1979 i partimotioner fram förslag om inrättande av handelshus. Utskottet fann att initiativ i denna riktning, som då redan tagits av tre utvecklingsfonder, borde stödjas. Frågan var dock komplicerad, anförde utskottet vidare, varför frågan om handelshus borde utredas inom regeringskansliet (NU 1978/79:59 s. 66). På förslag av utskottet gjorde riksdagen ett uttalande av denna innebörd.

Regeringen har i augusti 1979 lämnat utvecklingsfonderna i Stockholms, Värmlands och Gävleborgs län medgivande att starta försöksverksamhet med handelshus. Medel har anvisats för denna försöksverksamhet till slutet av år 1980.

Inom ramen för försöksverksamheten bildades i början av år 1980 Stockholms regionexport – Stockex AB. Bolagets uppgift är att främja exporten till Frankrike. Ett dotterbolag har också bildats i Frankrike, nämligen Stockex sarl. I Gävleborgs län finns ett motsvarande bolag, Gavlex Trade AB. Bolagets verksamhet är dock inte begränsad till viss marknad. Vid utvecklingsfonden i Värmlands län bedrivs försöksverksamheten i projektform. Ett särskilt exportbolag är under bildande.

Industriverket och Exportrådet har i september 1980 redovisat de hittillsvarande erfarenheterna av försöksverksamheten. Enligt utvärderingen hade försöksverksamheten pågått så kort tid att en kommersiell utvärdering grundad på faktiska resultat ännu inte var möjlig. En sådan utvärdering, sägs det, torde kräva att verksamheten får fortgå under den planerade treårsperioden. Vidare pekades på att verksamheten i Gävle och Värmland förete så stora likheter att det från försökssynpunkt kan ge tillräckliga erfarenheter att fullfölja endast ett av dessa försök. Slutligen rekommenderades att parallellt med pågående försöksverksamhet också alternativa vägar skulle studeras, så att de regionala exportsäljbolagen vid den slutliga utvärderingen kan sättas in i sitt sammanhang.

Regeringen medgav i november 1980 att den inledda försöksverksamheten med att främja export från mindre företag skall fortsätta till utgången av år 1982. För ändamålet får disponeras medel från reservationsanslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. inom ramen för de bidrag som lämnas av industriverket till de regionala utvecklingsfonderna. Regeringen uppdrog samtidigt åt statens industriverk att i samråd med Sveriges exportråd följa

försöksverksamheten och senast den 1 september 1982 redovisa erfarenheterna av denna.

Våren 1980 avslag riksdagen på förslag av näringsutskottet ett socialdemokratiskt motionsyrkande om samhällsägda handelshus på nationell nivå. Utskottet pekade i sitt betänkande (NU 1979/80:43 s. 41) på den pågående försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag och den till hösten 1980 aviserade utvärderingen av denna. Utskottet förutsatte att riksdagen utan dröjsmål skulle få en redovisning av utvärderingens resultat.

När det gäller den fortsatta försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag är enligt utskottets mening genom regeringens beslut i november 1980 önskemålen i motion 1980/81:1783 i allt väsentligt tillgodosedda. Utskottet utgår ifrån att industriverket vid sina prioriteringar av hur förevarande anslag skall disponeras, i enlighet med regeringens medgivande, möjliggör en fortsatt försöksverksamhet. Något uttalande från riksdagen till regeringen med anledning av motionen erfordras enligt utskottets mening inte. Motion 1980/81:1783 avstyrks sålunda.

Förslaget i den socialdemokratiska partimotionen om ökade anslag för de regionala utvecklingsfonderna behandlar utskottet i sitt betänkande NU 1980/81:64.

Utskottet anser inte att det under den pågående försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag bör påbörjas försöksverksamhet också med ett nationellt handelshus, vilket förordas i den socialdemokratiska partimotionen. Den utvärdering av den pågående försöksverksamheten som skall göras av industriverket och Exportrådet bör inväntas innan riksdagen tar ställning till en eventuell försöksverksamhet med nationella handelshus. Utskottet förutsätter att riksdagen, sedan utvärderingen har färdigställts, utan dröjsmål får en redovisning av dess resultat. Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört avstyrker utskottet motion 1980/81:2020 i ifrågavarande del.

Export av tjänster från statliga myndigheter och bolag

Statliga myndigheter och bolag har på senare år i många fall engagerats i export av konsulttjänster, bl. a. som komplement till leverans av varor. En fortsatt utveckling av sådan verksamhet har intresse inom ramen för strävandena att öka den svenska exporten. På grundval av konsultexportutredningens betänkande (SOU 1980:23) Statligt kunnande till salu föreslås i proposition 1980/81:171 en rad åtgärder för att främja export av tjänster från statliga myndigheter och bolag.

I fråga om inriktningen av den statliga tjänsteexporten anför i propositionen bl. a. följande. De tjänster som bedöms bli aktuella ligger i första hand inom de tekniska områdena, men även vissa administrativa tjänster kan komma i fråga. En grundläggande princip skall vara att verksamheten är

marknadsorienterad. Den statliga tjänsteexporten skall bedrivas med nära anknytning till resursbasen, dvs. inom myndigheten eller i ett bolag i nära anslutning till myndigheten. En förutsättning för att en myndighet skall kunna bedriva tjänsteexport är att uppdragsverksamhet förekommer vid myndigheten. Fler myndigheter avses få möjlighet att bedriva sådan verksamhet. Krav på lönsamhet i verksamheten skall gälla. I detta sammanhang betonas särskilt att prissättningen på de statliga tjänsterna måste vara sådan att konkurrens med privata företag kan ske på så lika villkor som möjligt. Det framhålls också som viktigt att de statliga tjänsteexportörerna samverkar med andra exportörer där så är lämpligt för svensk export.

När det gäller åtgärder för att underlätta tjänsteexport i myndighetsform diskuteras till en början förutsättningarna för avtal mellan myndigheter och enskilda bolag om gemensamma projekt. En slutsats blir att hinder för sådana avtal inte föreligger när myndighetens ansvar är klart avgränsat till de tjänster som myndigheten själv svarar för. Det är meningen att regeringen skall utfärda en förordning med vissa bestämmelser för statliga myndigheters affärsdrivande verksamhet i utlandet. Regeringen förutsätts komma att besluta om borttagande av vissa begränsningar i fråga om utrikes förrättningar, förutsatt att kostnaderna finansieras av utlandsverksamheten. Grundregeln i fråga om statstjänstemäns tjänstledighet för verksamhet i samband med tjänsteexport skall alltså vara att sådan ledighet bör beviljas restriktivt. En mindre sträng tillämpning av grundprincipen i vissa fall skall dock övervägas.

De frågor som behandlas i propositionen kräver inte var för sig riksdagens godkännande, framhålls det i propositionen. Tillsammans ger de emellertid uttryck för en mera aktiv inställning i fråga om export av statligt kunnande, säger föredragande statsrådet. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att riksdagen skall godkänna vad som i propositionen anförs om insatser för vidgad export av statliga tjänster.

För finansiering av marknadsföringsinsatser – vilka betraktas som investeringar och skall återbetalas genom erhållna inkomster – föreslås ett belopp av 3 milj. kr. inom ramen för anslaget Exportfrämjande verksamhet. Återbetalningsskyldigheten skall kunna upphävas i de fall myndigheten inte lyckas med exportansträngningarna. Regeringen begär riksdagens godkännande också av vad som i propositionen anförs om stöd för utvecklande av tjänsteexport vid statliga myndigheter. Ett ekonomiskt åtagande att nämna är också att staten t. v. skall bidra med ett mindre belopp till Sveriges exportråd för att möjliggöra för myndigheterna att få råd därifrån. Som serviceorgan för myndigheter och bolag som så önskar skall Statskonsult International AB fungera. Även härvidlag önskar regeringen riksdagens godkännande.

Utskottet har sammanfattningsvis ingenting att erinra mot vad som anförs i här berörda delar av propositionen. Sålunda tillstyrker utskottet att

riksdagen lämnar sitt godkännande på de punkter som har nämnts.

I detta sammanhang tar utskottet upp ett par yrkanden i motion 1980/81:1793, vilken gäller propositionens ämne men väcktes redan under allmänna motionstiden. Efter en diskussion av förutsättningarna för svensk export av tjänster begär motionärerna bl. a. att riksdagen skall uttala att stödåtgärder till statlig export av tjänster icke får utformas så att enskild tjänsteexport försvåras och att riksdagen skall anhålla att regeringen i förhandlingar med internationella handelsorgan aktivt verkar för att handelshinder för tjänsteexport avvecklas. I vad gäller det första yrkandet hänvisar utskottet till vad som i det föregående har sagts om prissättningen på de statliga tjänster som skall exporteras. Syftet med motionsyrkandet tillgodoses enligt utskottets uppfattning helt genom vad som anförs i propositionen och riksdagen nu föreslås godkänna. Någon åtgärd med anledning av detta yrkande är följaktligen inte motiverad. Det senare yrkandet avser handelspolitiska förhållanden, som inte i första hand kan prövas i detta ärende. Utskottet konstaterar att förhandlingar av åsyftad innebörd pågår inom OECD och avstyrker därmed motionen i nu berörd del.

Viss lagstiftning rörande handelssekreterarorganisationen

I proposition 1980/81:171 framlägger regeringen två lagförslag som rör personal vid den exportfrämjande organisationen i utlandet. Enligt en lag som ursprungligen tillkom år 1975 har till Sveriges exportråd delegerats rätt att fatta vissa beslut med avseende på dels handelssekreterarnas verksamhet, dels exportfrämjande verksamhet inom utrikesrepresentationen. Detta bemyndigande föreslås nu utvidgat. Särskilt bör noteras att Exportrådets befogenhet att "genom anvisningar för den allmänna inriktningen" planera och leda den nämnda verksamheten nu utsträcks till att gälla planering och ledning över huvud taget av denna verksamhet. Utskottet har ingen erinran mot lagförslaget.

Handelssekreterarna är, numera med stöd av kollektivavtal, anställda för begränsad tid, tre-fem år. En liknande tidsbegränsning anses önskvärd för vissa andra medarbetare i den exportfrämjande verksamheten utomlands, nämligen dels marknadssekreterare, dels praktikanter. I fråga om personal tillhörande dessa kategorier föreslås en särskild lag, enligt vilken anställning får ske för bestämd tid eller t. v. längst till viss tidpunkt. Beträffande den närmare innebörden av lagförslaget hänvisas till det yttrande av arbetsmarknadsutskottet (AU 1980/81:7 y) som är fogat som bilaga till detta betänkande.

Som nämns i arbetsmarknadsutskottets yttrande har arbetstagarorganisationerna – vid förhandling med statens förhandlingsråd rörande propositionen – motsatt sig lagstiftning och ansett att frågan om tidsbegränsning av anställningarna borde lösas genom kollektivavtal. I en ensidig protokolls-

teckning anför arbetstagsidans representanter bl. a. att de under överläggningarnas gång har förklarat sig villiga att ta upp förhandlingar om tidsbegränsning och medgivit att det finns uppenbara skäl som talar för viss rörlighet på den berörda typen av tjänster. Inom arbetsmarknadsutskottet har majoriteten godtagit regeringens förslag, medan en minoritet (s) avstyrker detta och förordar att man liksom i fråga om handelssekreterarna i första hand skall pröva kollektivavtalsvägen.

Utskottet ansluter sig till vad arbetsmarknadsutskottet har anfört. Någon annan lösning av den materiella frågan än den som föreslås i propositionen torde det knappast finnas utrymme för, och det är önskvärt att frågan löses nu. Även om det kan anföras skäl för att man – på samma sätt som i fråga om handelssekreterarna – borde ha prövat avtalsvägen för att reglera tidsbegränsningen hör riksdagen således anta lagförslaget.

Främjande av turismen m. m.

Sveriges turistråd

I budgetpropositionen (bilaga 14 punkt B 3, s. 37 f.) föreslås att riksdagen till *Sveriges turistråd* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 38 000 000 kr. Utskottet behandlar i detta sammanhang två motioner från allmänna motionstiden som berör Turistrådets anslag och verksamhetsinriktning.

I motion 1980/81:1046 (vpk), som tidigare har behandlats såvitt gäller Sveriges exportråd, tas också upp regeringens förslag angående anslag till Sveriges turistråd. Motionärerna ifrågasätter om det är riktigt att Turistrådet skall finansieras med så mycket som 38 milj. kr. ur statskassan. Vänsterpartiet kommunisterna anser, anför i motionen, att Turistrådets verksamhet i högre grad bör självfinansieras, exempelvis genom avgifter på hotellrum och campingavgifter. Motionärerna hävdar att effektiviseringar och prioriteringar i marknadsföringen skulle kunna ge bra resultat till lägre kostnad. De föreslår att anslaget till Sveriges turistråd skall minskas med 10 milj. kr. jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen.

Som ett led i översynsarbetet med att begränsa statliga monopol betecknas de förslag som förs fram i motion 1980/81:1487. Motionärerna erinrar om att Turistrådet enligt statsmakternas intentioner skall stimulera och förbättra förutsättningarna för såväl svenska som utländska turistbesök i Sverige och att detta skall åstadkommas genom produktutveckling, marknadsföring och organisationsutveckling. I det syftet bygger Turistrådet upp nya organisationer, vilkas följdverkningar har vållat kritik inom branschen. Motionärerna anger vari denna kritik består. Deras slutsats är att det inte är rimligt att Turistrådet på basis av skattemedel skall tillåtas att fortsätta på den inslagna vägen. Enligt motionärernas mening bör Turistrådet i sin verksamhet begränsas till att vara ett rent serviceorgan. Med avsikt att åstadkomma

besparingar av statens medel föreslår de att Turistrådets kommersiella verksamhet skall avvecklas.

Utskottet behandlar först motion 1980/81:1046 i här berörd del och propositionen i motsvarande del.

Turismen har under senare år fått en ökande betydelse för Sveriges ekonomi och sysselsättning. Genom att bereda såväl svenskar som utlänningar gynnsammare förutsättningar för turism i Sverige torde det vara möjligt att förbättra bytesbalansen samtidigt som positiva sysselsättningseffekter skapas. Utskottet delar regeringens uppfattning att Turistrådet bör ges ökade resurser av i propositionen angiven storlek för att en ökning av turismen i Sverige skall möjliggöras. Av detta följer att utskottet inte håller med motionärerna om att Turistrådets anslag bör skäras ned. Givetvis förutsätter utskottet att Turistrådets verksamhet drivs med ambitionen att största möjliga effektivitet skall uppnås och att möjliga rationaliseringsvinster tas till vara. När det gäller motionärernas förslag om en ökad avgiftsfinansiering av Turistrådets verksamhet vill utskottet anföra följande. Vid inrättandet av Turistrådet föreslogs i proposition 1975:47 att verksamheten delvis skulle finansieras genom logiavgift. Detta förslag avslogs av riksdagen på förslag av skatteutskottet (SkU 1975:21) och näringsutskottet (NU 1975:34). Utskottet anser inte heller nu att någon logiavgift bör införas för att finansiera Turistrådets verksamhet. Dock vill utskottet peka på att, vilket framgår av budgetpropositionen (bil. 14 s. 39), regeringen överväger att lämna förslag om självfinansiering av den del av Turistrådets tjänster som omfattar rådgivning och annan serviceverksamhet. Med hänvisning till vad här har anförts tillstyrker utskottet propositionen i förevarande del. Motion 1980/81:1046 avstyrks i motsvarande del.

Utskottet övergår så till att behandla motion 1980/81:1487.

I budgetpropositionen (bil. 14 s. 38) anges att de aktiviteter som f. n. bedrivs och de som Turistrådet föreslår för budgetåret 1981/82 är anpassade till Turistrådets långsiktiga program. Detta program omfattar fortsatt arbete med att etablera regionala produktions- och bokningsorgan och utveckla ett rikstäckande datoriserat boknings- och informationssystem liksom åtgärder för att lösa nuvarande problem med distribution av turistprodukter utomlands. Vidare omfattar arbetet produktutveckling, marknadsföring och exportfrämjande i samverkan med regionala bokningsorganisationer, regionala och lokala turistorganisationer samt turistnäringen i övrigt.

Handelsministern framhåller att Turistrådet i sin långsiktiga verksamhetsplanering har prioriterat sådan verksamhet som syftar till en lösning av nuvarande strukturella problem inom svensk turism. Han tillstyrker Turistrådets prioritering. Utskottet har i föregående avsnitt ställt sig bakom propositionens förslag. Det finns enligt utskottets mening inte nu anledning för riksdagen att uttala sig för några ändrade riktlinjer för Turistrådets verksamhet. Inte heller finns det enligt utskottets uppfattning skäl för riksdagen att ta ställning till de kritiska synpunkter beträffande Turistrådets

verksamhet som tas upp i motionen. Utskottet har noterat att Turistrådet i en promemoria som har delgetts regeringskansliet på varje punkt har bemött den nämnda kritiken. Enligt vad utskottet har inhämtat planeras i handelsdepartementets regi ett sammanträffande mellan företrädare för bl. a. Turistrådet och vissa av dem som har kritiserat rådet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1980/81:1487.

Övriga turismfrämjande åtgärder

Utskottet behandlar i det följande tre motioner från allmänna motionstiden år 1981 med förslag om främjande av turismen.

I motion 1980/81:183 framhålls behovet av en turism som är anpassad till människornas behov och förväntningar. Motionärerna lämnar en rad förslag på åtgärder för att främja den svenska turismen. I korthet innebär dessa förslag följande. Den offentliga verksamheten inom turistområdet bör samordnas och de ideella organisationerna utnyttjas. Sverige bör söka medlemskap i FN-organisationen World Tourist Organization. En mer aktiv marknadsföring bör bedrivas. Statliga garantier bör ges till enskilda och organisationer vid anslutning till ett datorbaserat bokningssystem. Charterflyget bör liberaliseras. Ytterligare en radiokanal för turistinformation m. m. på viktigare turistpråk bör införas. Uthyrning av sommatorp bör stimuleras. Utbildningsinsatserna för turistbranschen bör ökas. Turistnäringen bör föras in i de regionala utvecklingsfondernas målgrupp. En genomgång och utvärdering av de statliga stöden till turistnäringen bör göras.

I motion 1980/81:1401 begärs att en delegation skall tillsättas med uppgift att utveckla turisttrafik till fjällområdena och förbättra turistanläggningarnas beläggning sommartid i Jämtlands län. Motionärerna nämner flera olika förslag på arbetsuppgifter för den av dem förordade delegationen. När det gäller uppgiften att utveckla turisttrafiken till fjällområdena kan nämnas att motionärerna vill ha ett förstärkt statligt stöd till kollektiv persontrafik. Det är också angeläget, anför de, att SJ ges erforderliga medel för en planmässig och kontinuerlig nyanskaffning av person- och sovvagnar samt lok.

Motionärerna anser att statsmakterna borde ta på sig ett ökat ansvar för strategiska marknadsförings- och transportinsatser för att öka beläggningen sommartid vid turisthotellen. De föreslår att en statlig kreditgaranti skall ges för de regionala marknadsföringsorganen och att ett uppfyllande av kreditgarantierna skall finansieras via charterskatten på resor till utlandet. Vidare måste förutsättningarna för charterflyget inom landet förbättras, anför motionärerna. De anser att flera av de förslag som har lämnats i motionen kräver ytterligare överväganden och mer detaljerade beräkningar. Därför bör enligt motionärernas mening den inledningsvis nämnda delegationen tillsättas.

Också i motion 1980/81:1405 framförs förslag om främjande av turismen. Motionen gäller behovet av snabba näringspolitiska insatser i Västerbottens

inlandskommuner. Motionärerna anför beträffande turism att det finns goda möjligheter att utveckla fjällturistnäringen i kommunerna Dorotea, Vilhelmina, Storuman och Sorsele och därmed skapa en ökad sysselsättning i delar av inlandet där andra näringspolitiska åtgärder är i det närmaste obefintliga. Sveriges turistråd bör få möjlighet att göra insatser som har föreslagits av rekreationsberedningen. Regeringen och luftfartsverket bör medverka till att Gunnarns flygplats upplåts för turistchartertrafik.

Med anledning av de här angivna motionerna vill utskottet anförda följande. Utskottet delar den positiva grundinställning till turismen som kommer till uttryck i de tre här aktuella motionerna. Från statsmakternas sida har också under de senaste årtiondena turismens betydelse uppmärksamats genom att bl. a. flera utredningar har tillsatts med syfte att förbättra villkoren för turismen. Sveriges turistråd har inrättats, och ekonomiska resurser för turismfrämjande åtgärder har tillskjutits.

År 1979 tillsattes utredningen (Jo 1979:07) om den statliga rekreations- och turistpolitiken (TUREK). Utredningen beräknas avge ett delbetänkande om organisationsfrågor m. m. under första halvåret 1981 och sitt slutbetänkande under år 1982. Som framgår av den tidigare redogörelsen har utredningen att behandla flera av de frågor som aktualiseras i motionerna. Utskottet förutsätter att utredningen behandlar den typ av frågor beträffande samordning av den offentliga verksamheten inom turistområdet och om turisttrafik som tas upp i motionerna. Vad gäller de övriga önskemål som framförs i motionerna vill utskottet anförda följande.

Regeringen avser att under nästa riksmöte lägga fram en regionalpolitisk proposition. Enligt vad utskottet har inhämtat avses i propositionen bl. a. behandlas det regionalpolitiska stödet till turistnäringen.

Frågan om ett eventuellt medlemskap i World Tourist Organization har övervägts av regeringen under sommaren 1980. Regeringens ställningstagande blev att Sverige inte skall söka medlemskap i detta organ. Utskottet finner inte att riksdagen har skäl för någon annan bedömning.

Förslaget om att Gunnarns militära krigsflygfält skall upplåtas för turistchartertrafik har behandlats av lufttransportutredningen, som i slutet av år 1980 avgivit betänkandet (SOU 1981:12) Inrikesflyget under 1980-talet. Utredningen anför (s. 272) beträffande om- och utbyggnad av bl. a. Gunnarns flygplats att ett sådant projekt är föga angeläget från transportförsörjningssynpunkt. Dock säger utredningen att om projektet skulle motiveras av behovet att skapa förutsättningar för chartertrafik till Västerbottens fjälltrakter en avvägning bör ske mellan Arvidsjaurprojektet och de betydligt mindre kostsamma åtgärderna (15–25 milj. kr.) för att möjliggöra sådan trafik på Gunnarns flygplats. Betänkandet bereds f. n. inom regeringskansliet. Detsamma gäller de förslag om rekreationsberedningen som tas upp i motion 1980/81:1405.

Vad gäller önskemålet om ökade utbildningsinsatser inom turistnäringen har utskottet inhämtat att vissa sådana insatser har påbörjats inom hotell- och

restaurangbranschen efter ett samnordiskt initiativ.

Önskemålet om marknadsföringsinsatser torde enligt utskottets bedömning kunna tillgodoses inom ramen för Turistrådets verksamhet. Rådet har till uppgift att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige.

Förslag om att turistnäringen skall ingå i de regionala utvecklingsfondernas målgrupp behandlas i betänkandet NU 1980/81:64 tillsammans med andra motionsyrkanden av samma innebörd.

Utskottet anser sammanfattningsvis inte att ifrågavarande motioner ger riksdagen anledning att göra något uttalande till regeringen. Sålunda avstyrks motionerna 1980/81:183 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1401 och motion 1980/81:1405 i ifrågavarande del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till exportfrämjande verksamhet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 1 moment 2 och proposition 1980/81:141 samt med avslag på motion 1980/81:1046 i ifrågavarande del och motion 1980/81:2101 till *Exportfrämjande verksamhet* för budgetåret 1981/82 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 168 350 000 kr.,
2. beträffande *export av fisk*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2100,
3. beträffande *export av småhus*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1040,
4. beträffande *utställningsfartyg*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1041,
5. beträffande *etablering av filialer i Göteborg till exportfrämjande organ*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1890 yrkande 3,
6. beträffande *exportkreditnämnden*
att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 2 moment 1 medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 67 000 milj. kr., varav 14 000 milj. kr. liksom tidigare reserveras för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling och för garantigivning vid särskilt samhällsintresse,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 2 moment 2 godkänner att den rörliga kredit i riksgäldskontoret

som ställts till exportkreditnämndens förfogande för att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten, enligt tidigare angivna riktlinjer, får uppgå till 800 milj. kr.,

c) med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 2 moment 3 till *Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster* för budgetåret 1981/82 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

7. beträffande *åtgärder för att stödja svensk kapitalvaruexport* att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:130 momenten 6 och 7
 - a) godkänner de grunder för fortsatt statligt stöd vid exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit som anges i propositionen,
 - b) bemyndigar regeringen att i anslutning till statsstödd exportkreditgivning genom AB Svensk Exportkredit ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som anges i propositionen,
8. beträffande *statsstödd kreditgivning vid försäljning inom landet* att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1980/81:130 moment 8 och med avslag på motionerna 1980/81:2069 och 1980/81:2073 godkänner de grunder för statligt stöd vid kreditgivning genom Sveriges Investeringsbank AB som anges i propositionen,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:130 moment 9 bemyndigar regeringen att i anslutning till statsstödd kreditgivning genom Sveriges Investeringsbank AB ikläda staten ekonomiska förpliktelser avseende kostnadstäckning i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
9. beträffande *regionala exportsäljbolag* att riksdagen avslår motion 1980/81:1783,
10. beträffande *statliga handelshus* att riksdagen avslår motion 1980/81:2020 yrkandena 24 och 25,
11. beträffande *export av statliga tjänster* att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:171 momenten 3–5 godkänner vad som i propositionen anförs om
 - a) insatser för vidgad export av statliga tjänster,
 - b) stöd för utvecklande av tjänsteexport vid statliga myndigheter,
 - c) Statskonsult International AB,och därvid finner motion 1980/81:1793 yrkande 1 icke föranleda någon riksdagens åtgärd,

12. beträffande *vissa handelspolitiska förhandlingar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1793 yrkande 3.
13. beträffande *Sveriges exportråds beslutanderätt i fråga om handelssekreterare m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:171 moment 1 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.,
14. beträffande *tidsbegränsning av anställning som marknadssekreterare m. fl.*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:171 moment 2 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om tidsbegränsning av anställning som marknadssekreterare m. fl.,
15. beträffande anslag till *Sveriges turistråd m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bilaga 14 punkt B 3 och med avslag på motion 1980/81:1046 i ifrågavarande del till *Sveriges turistråd* för budgetåret 1981/82 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 38 000 000 kr.,
16. beträffande *Turistrådets kommersiella verksamhet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1487,
17. beträffande *åtgärder för att främja svensk turism*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1980/81:183 i ifrågavarande del,
 - b) motion 1980/81:1401,
 - c) motion 1980/81:1405 i ifrågavarande del.

Stockholm den 27 maj 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambræus (c), Thage Peterson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Birgitta Johansson (s) och Christer Eirefelt (fp).

Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Thage Peterson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s)

1. Statliga handelshus (mom. 10)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Erfarenheterna av den hitillsvarande försöksverksamheten med regionala exportsäljbolag har, som framgår av den tidigare redogörelsen, redovisats av statens industriverk och Sveriges exportråd under hösten 1980. Vid utvärderingen rekommenderades bl. a. att alternativ till den pågående försöksverksamheten skall bedrivas parallellt med denna verksamhet. Enligt utskottets mening bör en försöksverksamhet med ett nationellt handelshus i enlighet med önskemålen i den socialdemokratiska partimotionen snarast påbörjas. En delegation bör tillsättas med uppgift att organisera en dylik försöksverksamhet. Till delegationen bör anvisas ett reservationsanslag av 10 milj. kr. för budgetåret 1981/82. Utskottet tillstyrker sålunda de berörda yrkandena i motion 1980/81:2020.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *statliga handelshus*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2020 yrkandena 24 och 25

a) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om försöksverksamhet med statliga handelshus,

b) till *Delegationen för statliga handelshus* för budgetåret 1981/82 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

2. Tidsbegränsning av anställning som marknadssekreterare m. fl. (mom. 14)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "anta lagförslaget" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att man från arbetstagsarsidan inte har motsatt sig tidsbegränsning av de anställningar som lagförslaget avser. Vad man har önskat är en avtalsuppgörelse i frågan – enligt vad som är gängse på arbetsmarknaden – i stället för en lagstiftning. Det är, som socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet uttalar, anmärkningsvärt att man från statens sida inte har varit villig att gå in i realförhandlingar i denna sak. De statsanställdas huvudorganisationer har i protokollet från förhandlingarna uttalat att de ser med oro på vad man kan stadfästa som princip om riksdagen beslutar enligt regeringens förslag. Detta förslag innebär, säger de vidare, ett ifrågasättande av grunderna för det förtroende som formerna för umgänge mellan parterna på arbetsmarknaden ytterst vilar på. Utskottet ser allvarligt

på denna deklaration och vill inte medverka till att lagstiftning tillgrips på det nu aktuella området innan seriösa försök har gjorts att lösa frågan förhandlingsvägen. Lagförslaget avstyrks alltså av utskottet.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

14. beträffande *tidsbegränsning av anställning som marknadssekreterare m. m.*

att riksdagen avslår proposition 1980/81:171 moment 2.

Särskilt yttrande

Sven Andersson (fp) och Christer Eirefelt (fp) anför:

Den statliga turistpolitiken är under utredning. Vi förutsätter att frågan om Sveriges medlemskap i World Tourist Organization tas upp till förnyad prövning i samband med de förslag som där blir aktuella.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1980/81:7 y

över ett förslag till lag om tidsbegränsning av anställning av marknadssekreterare m. fl.

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge yttrande över ett i proposition 1980/81:171 om export av tjänster från statliga myndigheter och bolag m. m. intaget förslag till lag om tidsbegränsning av anställning av marknadssekreterare m. fl.

Förslaget går ut på att marknadssekreterare som tjänstgör hos handelssekreterare eller inom utrikesrepresentationen skall kunna anställas för viss tid eller längst till viss tidpunkt. Detsamma föreslås gälla för vissa praktikanter inom den statliga exportfrämjande verksamheten. Den framlagda lagen är ett avsteg från huvudregeln i lagen om anställningsskydd som innebär att anställningar gäller tills vidare utan tidsbegränsning.

Av propositionen framgår att handelssekreterare, som vanligen rekryteras från kvalificerade befattningar i svenska exportföretag, regelmässigt anställs för tre till fem år beroende bl. a. på vilken typ av marknad anställningen avser. Avsikten med tidsbegränsade förordnanden är att säkerställa flexibilitet och förnyelse i organisationen. I propositionen anförs att det finns samma skäl att begränsa förordnandetiden för marknadssekreterare som för handelssekreterare. Marknadssekreterare rekryteras från kvalificerade kommersiella befattningar i svenska företag för att tjänstgöra med exportfrämjande arbetsuppgifter hos handelssekreterarna eller inom utrikesförvaltningen.

Tidsbegränsningen för handelssekreterarnas anställning sker med stöd av kollektivavtal och i propositionen anmäls att det f. n. inte är aktuellt att lagstifta för den gruppen. Det lämnas inte någon närmare förklaring till varför man valt olika lösningar för handelssekreterare resp. marknadssekreterare när det gäller den rättsliga regleringen av tidsbegränsningen av anställningar. Utskottet har tagit del av ett protokoll från den 26 mars 1981 enligt vilket statens förhandlingsråd i anslutning till propositionen fört förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen med Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund och TCO:s statstjänstemannasektion. Av protokollet framgår att arbetstagarorganisationerna motsatt sig lagstiftning och ansett att frågan om tidsbegränsning borde lösas genom kollektivavtal. Förhandlingsrådet har å sin sida framhållit att tidsbegränsning av anställningar ingår som en fast organisationsprincip i sammanhanget.

Någon motion har inte väckts i ämnet.

Utskottet delar uppfattningen att det är lämpligt att ha tidsbegränsade förordnanden för marknadssekreterare och praktikanter av det slag som anges i propositionen. Det kan anföras skäl för att man liksom för handelssekreterare borde ha prövat avtalsvägen för att reglera tidsbegränsningen. Med hänsyn till det önskvärda i att klara ut problemet nu och då det knappast finns utrymme för någon annan lösning av den materiella frågan än den som föreslås i propositionen godtar utskottet förslaget.

Stockholm den 5 maj 1981

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Anna-Greta Leijon (s), Erik Johansson (s), Bernt Nilsson (s), Frida Berglund (s), Anders Högmärk (m), Björn Eliasson (c), Marianne Ståhlberg (s), Eva Winther (fp), Sune Johansson (s), Börje Hörnlund (c), Bengt Wittbom (m), Nils-Olof Grönhagen (s), Tage Sundkvist (c) och Sonja Rembo (m).

Avvikande mening

Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Bernt Nilsson, Frida Berglund, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) anser att det sista stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Det är mycket som talar för att marknadssekreterare och praktikanter som tjänstgör i den statliga exportfrämjande verksamheten i regel bör inneha sina befattningar endast under ett begränsat antal år. Samma synpunkt gäller för handelssekreterare. För deras del har man genom kollektivavtal reglerat frågan om anställning för begränsad tid. Av protokollet från förhandlingarna med statens förhandlingsråd framgår att de centrala organisationerna på det statliga avtalsområdet föreslagit en lösning av samma slag för marknadssekreterarnas del. Staten har emellertid inte varit villig att gå in i realförhandlingar i den frågan. Detta får anses anmärkningsvärt. Enligt utskottets uppfattning bör man söka lösa frågor av nu aktuellt slag i samförstånd med arbetstagarnas organisationer. Det ter sig naturligt att därvid i första hand pröva kollektivavtalsvägen. Med hänsyn till att den möjligheten fortfarande står öppen och till vad i övrigt förekommit är utskottet i dagens läge inte berett att förorda bifall till det framlagda lagförslaget.